

اجتهاد و تقلید

(ترجمه الاجتهاد والتقلید)

حضرت امام خمینی (س)

www.ketab.ir

ترجمه

وهاب دانش پڑوه

مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)

سرشناسه: خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹-۱۳۴۸.

عنوان قراردادی: الاجتهاد و التقليد. فارسی

عنوان نام پدیدآور: اجتهاد و تقلید (ترجمه الاجتهاد و التقليد) / نویسنده امام خمینی؛ ترجمه وهاب دانش‌پژوه.

مشخصات نشر: تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، مؤسسه چاپ و نشر عروج، ۱۳۸۸.

مشخصات ظاهری: ۱۶۵ ص.

شابک: ISBN: 978 - 964 - 212 - 042 - 0

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۶۳ - ۱۶۵؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: اجتهاد و تقلید.

شناسه افزوده: دانش‌پژوه، وهاب، ۱۳۳۵، مترجم. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، دفتر قم.

مؤسسه چاپ و نشر عروج.

رده‌بندی کنگره: ۳۰۴۱ الف ۸ خ / ۱۶۷ BP

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷ / ۳۱

شماره کتابشناسی ملی: ۱۷۰۷۴۰۹

کد / م ۲۵۰۳

مؤسسه چاپ و نشر عروج

www.ketab.ir

اجتهاد و تقلید

نویسنده: حضرت امام خمینی (س)

ترجمه: وهاب دانش‌پژوه

ناشر: چاپ و نشر عروج (وابسته به مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س))

چاپ سوم: ۱۴۰۲ / ۵۰۰ نسخه

اجتهاد و تقلید

101004000100097

اجتهاد و تقلید

• خیابان انقلاب، بین ۱۲ فروردین و فخرورازی، فروشگاه مرکزی، تلفن: ۶۶۴۰۲۸۷۳ - دورنگار: ۶۶۴۰۰۹۱۵

• خیابان انقلاب، تقاطع حافظ، فروشگاه شماره ۱، تلفن: ۶۶۷۰۱۲۹۷

• مراکز پخش: • خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری، فروشگاه شماره ۲، تلفن: ۶۶۹۵۵۷۳۷

• حرم مطهر حضرت امام خمینی (س)، ضلع شمالی، فروشگاه شماره ۳، تلفن: ۵۵۲۰۳۸۰۱

• کلیه نمایندگیهای فروش در استانها

نشانی الکترونیکی: pub@imam-khomeini.ir

مقدمه ناشر

«اجتهاد و تقلید» دو مفهوم خردپذیر و سازنده است که به ویژه در بخش‌های عملی حیات انسان، اعم از ساحت‌های فردی و ساحت‌های اجتماعی، ضروری می‌نماید.

«اجتهاد» به مثابه عنصری حیات‌بخش می‌باشد که به ویژه در درازای دوره غیبت معصوم علیه السلام، با تلاش دین‌شناسان و فقیهان مکتب اهل بیت علیهم السلام حدود الهی و حلال و حرام محمدی صلی الله علیه و آله را به خیل مراجعین و مقلدین عرضه نموده است. عنصری که با ارشاد و اشاره ائمه طاهرین علیهم السلام شکل گرفت و در پی اصول پربراری که آنان فرموده بودند و در ذیل خطوط کلی قرآن و سنت، فقهاء حکم فروعات فراوان و تمام نشدنی را در اعصار و ادوار گوناگون بیان کردند.

فقیهان شیعی در دو مقام و جایگاه از اجتهاد و تقلید بحث کرده‌اند: یکی در دانش اصول فقه و دیگری در کتاب‌های فقهی. حضرت امام خمینی (س) فقیه اصولی، در کتاب *تحریر الوسیله* با رویکرد فقهی، و نیز در دوره‌های متعدد تدریس خارج اصول فقه، از اجتهاد و تقلید بحث کرده‌اند.

از جمله توفیقات علمی امام خمینی (س) علاوه بر بیان روان و پرجاذبه و توان تفهیم غوامض علمی، نگارش آثار فراوان علمی در حوزه‌های گوناگون دانش‌های عقلی و نقلی است.

کتابی که ترجمه آن را پیش رو دارید، مربوط به تدریس دوره نخست خارج اصول توسط ایشان می‌باشد، که به درخواست بعضی از فضلاء برجسته، تدریس ادله اجتهادیه و اصول عملیه را آغاز کردند و در خلال تدریس، نظرات خودشان را در قالب تعلیقه بر کفایه می‌نگاشتند، تا این‌که به «قاعده لا ضرر» رسیدند که به جای نگارش تعلیقه، اثری مستقل در این موضوع نگاشتند. سپس مباحث دیگر را نیز به همین صورت به رشته تحریر درآوردند که مجموعه آن مکتوبات با عنوان الرسائل منتشر شده است. رساله اجتهاد و تقلید نیز فراهم آمده همان دوره نخست تدریس خارج اصول توسط حضرت امام (س) می‌باشد.

نظر به اهمیت موضوع این اثر و مسائل مهم مورد بحث؛ محقق ارجمند جناب آقای وهاب دانش‌پژوه کار ترجمه و برگردان فارسی آن را به انجام رسانده است. ضمن تشکر از ایشان، این اثر را به فارسی‌زبانان علاقمند به تحقیق و پژوهش در این زمینه تقدیم می‌نماییم.

مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)

دفتر قم

فهرست مطالب

.....	مقدمه ناشر	ا
.....	مقدمه	ز
.....	فصل اول: بیان اختیارات فقیه	۳
.....	مبحث اول: [قدرت استنباط]	۴
.....	مبحث دوم: بیان شرایط اجتهاد	۷
.....	مبحث سوم: بحث پیرامون قضاوت و حکومت	۱۳
.....	قضاوت و حکومت در زمان غیبت	۱۴
.....	استناد به مقبوله عمر بن حنظله	۱۹
.....	آیا اجتهاد مطلق شرط است؟	۲۵
.....	استدلال به دو روایت قداح و ابی بختری	۲۷
.....	بحثی پیرامون مشهوره و صحیحۃ ابی خدیجه	۲۹
.....	استدلال به استقلال شخص غیر مجتهد در قضاوت	۳۵
.....	نصب غیر مجتهد توسط فقیه برای قضاوت	۴۳
.....	قضاوت غیر مجتهد به عنوان وکیل	۴۷
.....	مبحث چهارم: تشخیص مرجع تقلید	۵۰

- ۵۰ ..... [بیان اصل]
- ۵۲ ..... تقلید از غیر اعلم
- ۵۵ ..... بحثی پیرامون بنای عقلا
- ۵۶ ..... ایرادی بر بنای عقلا
- ۵۹ ..... پاسخ اشکال
- ۶۰ ..... اجتهاد در عصر ائمه علیهم السلام
- ۶۶ ..... ادله ارجاع به فقها توسط ائمه علیهم السلام
- ۶۸ ..... رضایت ائمه علیهم السلام به تقلید مردم از علما
- ۶۹ ..... سیره عقلا و ضابطه آن
- ۷۴ ..... آیا ترجیح نظر اعلم لازم است؟
- ۷۶ ..... دلایل جواز تقلید از غیر اعلم
- ۹۳ ..... دلایل ترجیح رأی اعلم
- ۱۰۱ ..... دو مجتهد مساوی با اختلاف فتوا
- ۱۰۴ ..... تخییر با استناد به ادله علاج
- ۱۰۹ ..... فصل دوم: زنده بودن مرجع تقلید
- ۱۱۱ ..... اشکال معروف استصحاب و پاسخ آن
- ۱۱۶ ..... اشکالی دیگر بر استصحاب
- ۱۲۱ ..... پاسخ اشکال
- ۱۲۳ ..... بنای عقلا در مورد تقلید از میت
- ۱۲۷ ..... فصل سوم: بحث پیرامون تغییر رأی مجتهد
- ۱۲۷ ..... فتوای مستند به قطع

۱۲۸	فتوای مستند به امارات
۱۳۱	فتوای مستند به اصول
۱۳۶	اشاره به اشتباه برخی از بزرگان
۱۳۷	وظیفه مقلد در صورت تغییر رأی مرجع تقلید
۱۴۱	فصل چهارم: تخییر ابتدایی و استمراری
۱۴۷	فصل پنجم: اختلاف در بقای بر میت
۱۴۸	وجوب رجوع به فتوای مجتهد اول
۱۴۹	کلام استاد و ایراد آن
۱۵۹	توضیح اصطلاحات
۱۶۳	کتابنامه

مقدمه

امام خمینی علیه السلام حقیقتی تابنده است که شعاع تابناک آن در سراسر جهان می‌درخشد. هر چند نام امام خمینی علیه السلام با انقلاب اسلامی ایران گره خورده است و بسیاری او را با این حرکت انقلابی‌اش می‌شناسند، اما نگاهی گذرا به آثار علمی ایشان، بی‌انگیزه اوج فقاہت و عرفان آن فقید سعید است. آثار فقهی و عرفانی امام خمینی علیه السلام و زندگی سراسر عبرت‌آموز ایشان مؤید این واقعیت می‌باشد.

رساله اجتهاد و تقلید بخشی از کتاب *الرسائل* امام خمینی علیه السلام است که با مقدمه و پاورقی آیت الله شیخ مجتبی تهرانی در سال ۱۳۸۴ هجری قمری به زبان عربی به چاپ رسیده است. این کتاب بحث‌های درس خارج اصول حضرت امام است که در سال‌های ۱۳۷۰ - ۱۳۸۰ هجری قمری در شهر مقدس قم ارائه شده است. در این رساله، حضرت امام، ضمن تشریح موضوع اجتهاد و تقلید، به شئون و اختیارات فقیه و شرایط اجتهاد می‌پردازد و ویژگی‌های رهبر دینی را نیز تبیین می‌کند، به گونه‌ای

که عهده‌دار زعامت جامعه اسلامی باید بتواند آن را بر اساس شرایط جدید جهانی اداره کند.

حضرت امام، شبیه این بحث‌ها را در دو اثر ارزشمند خویش بدائع الدَّرَر فی قاعده نفی الضرر و کتاب البیع مطرح کرده و اختیارات ولیّ فقیه را مورد نقد و بررسی قرار داده است.

اجتهاد، یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های مکتب تشیع است که در چارچوب آن می‌توان از میراث گستردهٔ روایی بهره‌مند شد. اهتمام جامعه اسلامی به دستورات شارع و مراجعه به فقها برای به دست آوردن حکم شرعی در مسائل جدید، در رشد و پویایی فقه تأثیر بسزایی داشته است. بدین ترتیب فقه توانسته جایگاه خود را در عصر کنونی حفظ نماید و جوابگوی نیازهای جامعه بشری باشد.

از آن‌جا که این رسالهٔ ارزشمند در زمینهٔ یکی از محورهای مهم و حیاتی جامعه اسلامی بحث می‌کند و علاوه بر مباحث تخصصی، مطالب مهمی را در خصوص شرایط اجتهاد، ویژگی‌های مرجع تقلید، اختیارات ولیّ فقیه، چرایی تقلید و وظایف مقلدین در بردارد، بر آن شدم تا با ترجمهٔ این اثر، افکار نورانی حضرت امام در اختیار عموم قرار گیرد. خدا را شاکرم که توفیق این کار را به بندهٔ حقیر عنایت فرمود تا به عنوان هدیه‌ای کوچک به روح پرفروش آن عزیز از دست رفته تقدیم گردد.